

Десет мита, които служат за оправдание на руската политика в украинската криза

Яспер Айце | Михаел Глайхман

След политическия обрат в Украйна териториалната и обществена цялост, както и финансовата и икономическа способност на страната да оцелее са зложени на карта. В края на краищата събитията в Крим ясно показаха, че решаващото дестабилизиращо влияние идва на първо място от проруските сили респ. от действията на Русия. През последните месеци Кремъл нескрито и съвсем директно се опитваше да въздейства на събитията в Украйна и дори да ги направлява, без да зачита държавния суверенитет на страната.

Аргументите, с които Кремъл прави опит да оправдае своите действия, при по-внимателно вглеждане се оказват неточни. От месеци Кремъл води широко замислена пропагандна офанзива в страната и чужбина. В действителност можем да констатираме, че пропагандата има ефект върху мнозинството от руското население. Но и в чужбина, дори в Германия картината на общественото мнение за кризата в Украйна ни се представя противоречиво. Поредица от руски аргументи срещат разбиране в немалко хора. По тази причина следното изложение служи да бъдат разобличени като митове най-важните аргументи на руското правителство.

Лице за контакт във фондация "Конрад Аденауер"

Яспер Айце

Референт за Руската федерация, Украйна, Беларус,

Република Молдова, Южен Кавказ

Главен отдел "Европейско и международно сътрудничество" телефон:

+49(0)30 2 69 96-35 77 имейл: jasper.eitze@kas.de

Пощенски адрес

Konrad-Adenauer-Stiftung, 10907 Berlin

www.kas.de

publikationen@kas.de

ISBN 978-3-95721-043-2

СЪДЪРЖАНИЕ 3 | I. ДЕСЕТ МИТА

1. Мит:
„Западът се намесваше във вътрешните работи на Украйна и с помощта на фашистки групи организираше и направляваше протестите на Майдана.“.....3
2. Мит:
„Временното правителство в Киев взе властта с преврат и по тази причина не е легитимно.“.....3
3. Мит:
„Етническите руснаци, които са мнозинство в Южна и Източна Украйна, са дискриминирани и застрашени от временното правителство в Киев и от фашистки групировки.“ 3
4. Мит:
„Въоръжените сепаратисти в Южна и Източна Украйна представляват сили за самозащита на населението от руски произход, което в мнозинството си се стреми към присъединяване към Руската федерация.“.....4
5. Мит:
„Правителството в Киев води война срещу собственото си население на Изток в страната, като включва военни части и смазва мирни протести.“.....4
6. Мит:
„Поради общата си история и етническа и културна близост Украйна е естествена област на руско влияние и затова има само ограничен суверенитет.“ 4
7. Мит:
„Правото на самоопределяне на народите и проведените референдуми легитимират отделянето и присъединяването на Крим и други области към Руската федерация.“ 5
8. Мит:
„В случая с независимостта на Косово и отделянето на Крим Западът прилага двоен аршин.“.....5
9. Мит:
„След края на Съветския съюз Западът провежда системна политика на изолиране и отслабване на Русия.“..... 5
10. Мит:
„В разрез с предоставените по-ранни гаранции НАТО се разширява в постсъветското пространство и се стреми към приемане на Украйна като по този начин накърнява руските интереси в областта на сигурността.“..... 6

6 | II. ИЗВОД И ПОГЛЕД НАПРЕД

7 | ИЗТОЧНИЦИ 7 | АВТОРИТЕ

I. ДЕСЕТ МИТА

1. Мит:

"Западът се намесваше във вътрешните работи на Украйна и с помощта на фашистки групи организираше и направляваше протестите на Майдана."

Спонтанното начало на протестите на Майдана беше реакция на разочарование и негодувание на голяма част от украинското население от внезапния отказ на правителството на Янукович да подпише през ноември 2013 г. споразумението за асоцииране в ЕС. Мнозинството от украинското население от години подкрепя курса на сближаване с ЕС, защото очаква от свързания с това процес на реформи подобряване на държавноправните условия и по този начин повече демокрация, икономически растеж и социална сигурност. Мирните протести се разраснаха едва след многократните жестоки посегателства на силите за сигурност срещу масовите недоволства, които все повече се насочваха срещу самото правителство на Янукович и след по-малко от три месеца доведоха до сваляне на режима. С продължаване на протестите и с оглед на насилието на силите за сигурност и на платените бойни отряди срещу демонстрантите, постепенно с мирните маси се смесиха радикални групировки от различен тип (десни, леви, ветерани от войната, хулигани и др.). С тях така нареченият "Десен сектор" бързо доби известност. Надеждни източници на място обаче неизменно посочваха, че радикалните групировки заедно никога не обхващат повече от няколкостотин максимално хиляда души. Голямата маса от протестиращи (до 2 млн. едновременно в цялата страна) напротив се състоеше от мирни украински граждани.

2. Мит:

"Временното правителство в Киев взе властта с преврат и по тази причина не е легитимно."

Ясно очертано мнозинство от украинците подкрепя политическото развитие от последните месеци, особено отстраняването на Янукович. Въпросът дали е законно свалянето на правителството на Янукович, е излишен. Защото едно правителство получава легитимност не само чрез избори. В края на краищата правителството на Янукович загуби своята легитимност с жестоките си действия срещу мирни демонстранти, дори изцяло да се абстрахираме от управлението му, което в предшестващите години беше в разрез с правовите и демократични норми. След преврата демократично избраният украински парламент потвърди новото временно правителство с внушително мнозинство (371 от 417 гласа). Към него се присъедини и Партията на

регионите на бившия президент Янукович. Естествено сега е важно възможно най-бързо да се засили респ. да се поднови чрез избори легитимността на политическото ръководство. Резултатите от президентските избори на 25 май показаха съвсем ясно, че проевропейската и демократично насочена политика от последните месеци намира подкрепата на мнозинството във всички части на страната. Стремешът е провеждането на парламентарни избори още през тази година за съставяне на ново правителство. Дестабилизацията в Южна и Източна Украйна чрез въоръжени сепаратисти решително застрашава този процес.

3. Мит:

"Етническите руснаци, които са мнозинство в Южна и Източна Украйна, са дискриминирани и застрашени от временното правителство в Киев и от фашистки групировки."

Десните радикални и националистически сили в Украйна по отношение на значимостта им трябва да бъдат редуцирани до това, което са: обществено маргинализирани раздробени групировки и партии, които според актуалните проучвания на общественото мнение при избори нямат изгледи за успех. Докато партия "Свобода" все още можеше да спечели над 10 процента от гласовете на парламентарните избори през 2012 г. като израз на протест срещу правителството на Янукович, сега според проучванията на общественото мнение тя събира едва 3,5 процента и достига ниво, сравнимо с годините преди 2012 г. Нейният партиен лидер Олег Тягнибок, който заедно с Виталий Кличко и Арсений Яценюк във всеки случай е най-разпознаваемият политик на опозицията по време на протестите на Майдана, събра едва един процент от гласовете в парламентарните избори на 25 май. Политически още по-незначителен е току-що споменатият и също регистриран като партия "Десен сектор", чийто кандидат остана под един процент от гласовете на изборите на 25 май.

Извън руските медии досега не е имало достоверни репортажи за заплахи към рускоговорящото население респ. населението от руски произход. Трагичните събития в Одеса на 02 май с повече от 40 жертви бяха тъжен единичен случай, предшестван от взаимни провокации на проруски и проукраински групировки. В репортажите си международни организации и независими журналисти на място сочат, че противно на твърденията на руската страна, масовото бягство на украинци от руски произход не се състои. Кадрите на мними бежанци по руската телевизия бяха разобличени като фалшиви. Те показват украински гурбетчии на полската граница. Дори и в настоящата изострена обстановка в областите, в които се

водят боеве, не може да става дума за "хуманитарна катастрофа", както я описват руските медии. Напротив: Последните доклади на ООН и ОССЕ дори констатират, че нарушенията на човешките права, сплашването и насилието идват преди всичко от проруските сили в Крим и в районите в Източна Украйна, където се водят боеве. Дори законът, който дава официален статут на езиците на значимите малцинства в Украйна, в края на краищата остана в сила. Временното правителство обмисля също така федерализация на страната, за да се справи с извънредно различните регионални интереси в Украйна.

4. Мит:

"Въоръжените сепаратисти в Южна и Източна Украйна представляват сили за самозащита на населението от руски произход, което в мнозинството си се стреми към присъединяване към Руската федерация."

Когато през зимните месеци в Киев демонстрираха десетки, понякога дори стотици хиляди невъоръжени хора, Москва изискваше от тогавашното украинско правителство решително, насилствено прекратяване на протестите. Беше израз на цинизъм, когато външният министър Лавров определи отчасти тежко въоръжените групировки, които владеят цели градове в Източна Украйна, като "докарани до отчаяние жители на Югоизтока". Актуалният сценарий в източната част на страната показва очебийно много прилики със събитията в Крим, където Москва впоследствие призна своята активна военна намеса. Германското федерално правителство изрази в средата на април непривично ясно своето становище по отношение на процесите в Източна Украйна: "Много факти сочат, че активните въоръжени групировки в Източна Украйна получават подкрепа от Русия", каза заместник-говорителката на Федералното правителство Кристияне Вирц. "Ако погледнем обноските, униформите и въоръжението на някои групировки, едва ли става дума за спонтанно създадени от цивилни лица сили за самозащита."

В действителност актуалните изследвания на общественото мнение на Kiev International Institute for Sociology показват, че само малцинство от населението иска съответната област да се отдели от украинската държава. Наистина има големи тревоги относно социалните неуредици, недоверието и недоволството от временното правителство, но въпреки това само малка част от населението подкрепя насилственото отцепване. Според проучванията около две трети от запитаните в Южна и Източна Украйна се произнасят против отделяне. Дори в градовете-крепости на сепаратистите, в Донецк и Луганск, повече от половината отхвърлят

отделянето. Така че не може и дума да става за единен проруски блок в Източна и Южна Украйна. Напротив, сблъсъците с насилие между проукраински и проруски демонстранти, както се случи в Одеса, са в резултат на целенасочената пропаганда.

5. Мит:

"Правителството в Киев води война срещу собственото си население на Изток в страната, като включва военни части и смазва мирни протести."

С оглед на насилствената окупация на важни обществени сгради, взимането за заложници на десетки лица, между които и група наблюдатели на ОССЕ, както и изявленията на самопровъзгласилите се "представители на народа", че целта им е отцепване на региона, украинската армия започна настъплението си на Изток, първоначално много колебливо. В контраст с това е изискването на президента Путин по време на протестите на Майдана да бъде включена войска срещу мнозинството мирни демонстранти. Докато на Майдана голямото мнозинство протестираше без да използва насилие, сепаратистите на Изток от самото начало заложиха на въоръжена сила.

6. Мит:

"Поради общата си история и етническа и културна близост Украйна е естествена област на руско влияние и затова има само ограничен суверенитет."

Историческите връзки на Русия с Украйна като цяло и с Крим в частност не променят нищо по отношение на факта, че отцепването и анексирането на Крим, а вероятно и на други области, е противозаконен акт. Историческите аргументи нямат стойност в международното право и в европейския следвоенен ред по основателни причини. Мирното съвместно съществуване на европейските държави би било немислимо, ако териториалните претенции и граници се дискутираха на историческа основа. С края на Съветския съюз бившите съветски републики официално се съгласиха взаимно да зачитат своите граници и териториална цялост и да признаят бившите вътрешнодържавни граници за международни. И дори референдумът в Крим да не беше проведен насилствено и несвободно, териториалните промени трябва да се уреждат с консенсус чрез международни договори, както е записано в Хартата на ООН - и както президентът Путин нееднократно е подчертавал, не на последно място с поглед, обърнат към Косово и Чечня. Все още не може да се предвиди влиянието на кризата в Крим върху конфликтите на границата в Централна Азия, Кавказ или Западните Балкани. Руският президент Путин сравни

анексирането на Крим с обединението на Германия. Обединението на Германия се извърши с одобрението на четирите велики сили-победителки във Втората световна война, както е изразено в договора "Две плюс четири" и със съгласието на всички съседни държави. По този начин то изцяло има одобрението на международната общност.

7. Мит:

"Правото на самоопределяне на народите и проведените референдуми легитимират отделянето и присъединяването на Крим и други области към Руската федерация."

Референдумът в Крим, както и тези в областите Донецк и Луганск в Източна Украйна са несъвместими с международното и украинското национално право според мнението на експерти: Украинската конституция действително позволява в Автономна република Крим да се провежда допитване до народа по политически въпроси. За разлика от това териториалните промени се решават само с национални референдуми, както обяснява Щефан Талмон, експерт по международно право от град Бон. Референдумът накърнява международното право, защото по време на гласуването полуостровът на практика е окупиран от руски военни части. В края на март на Общото събрание на ООН 100 страни-членки гласуваха резолюция, която обявява анексирането на Крим от Русия за невалидно и подчертава териториалната цялост на Украйна.

58 страни се въздържаха, 11 гласуваха против резолюцията, между които Сирия, Северна Корея, Беларус, Зимбабве, Судан, Венецуела и Куба. В тази компания Русия всъщност не би трябвало да се чувства потвърдена в своята политика спрямо Украйна.

Въпреки че референдумът нарушава международното право, трябва да се съмняваме и в това, че резултатите действително изразяват волята на населението на Крим. Защото гласуването не беше истински свободно. Едностранно формулираните въпроси в изборните бюлетини не позволяваха гласуване за статут. Освен това според репортажите на кореспондентите, в близост и дори отчасти вътре в самите изборни секции са се намирили военни части, чиято симпатия към отделянето на Крим е била общоизвестна. От друга страна независимите наблюдатели - например на ОССЕ - не са били допускани. Твърди се, че 97 процента от участвалите в референдума са гласували за присъединяването към Русия, при избирателна активност от 83 процента. Дори Съветът за правата на човека към руския президент в публикуван наскоро доклад приема в съдържана формулировка, че

това е крайно непредставителен референдум. Много по-реалистично би било 50 до 60 процента от участващите да гласуват за присъединяване към Руската федерация, при избирателна активност от 30 до 50 процента. Според доклада трябвало да се приеме, че много от гласовете "Да" изразявали преди всичко отхвърляне на своеволията и корупцията на старото правителство на Янукович.

8. Мит:

"В случая с независимостта на Косово и отделянето на Крим Западът прилага двоен аршин."

В постоянното си домогване до сравнението с Косово Русия куца извънредно силно. Защото едва след като общността на страните трябваше с години да наблюдава практически безпомощно така наречените войни за етническо прочистване на Милошевич, след като чрез санкции и преговори не беше намерено решение, НАТО се намеси с военна сила, без да е получила мандат от ООН. При това Русия беше тази, която блокира мандата в Съвета за сигурност на ООН. След намесата на НАТО последва мисията на КФОР за стабилизиране на Косово. Последното беше в съответствие с Резолюция 1244 на Съвета за сигурност на ООН. Едва през 2008 г. в крайна сметка беше приета Декларацията за независимост на Косово, която през 2010 г. Международният съд в Хага определи като отговаряща на международното право. Но Съдът посочи ясно, че неговата преценка не трябва да създава прецедент. Именно когато човешките права на големи части от населението не са застрашени респ. нарушени в значителна степен, т.е. не е надвиснала хуманитарна катастрофа, според експерта по международно право Георг Нолте няма законова база за военна намеса отвън. Въпреки това Русия използва понятието "хуманитарна катастрофа" и във връзка с Крим. Референдумът беше проведен в кратък срок, без преговори с Организацията на Обединените нации и с Украйна. За разлика от Косово Крим не остана независим, а се присъедини към друга държава. Въпреки че Русия и до днес не признава Република Косово, по ирония Москва се позовава точно на този случай за оправдание на независимостта на Крим.

9. Мит:

"След края на Съветския съюз Западът провежда системна политика на изолиране и отслабване на Русия."

Русия е член на различни значими международни институции като Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ) и Съвета на Европа. Това, че Русия очевидно не е готова да сътрудничи

конструктивно в тези комисии и да търси изравняване на интересите, не може да се тълкува като вина на останалите европейски участници. Друг пример за интеграция е приемането на Русия в Г8, въпреки че тя първоначално не отговаря на икономическите критерии. Именно Германия полагаше интензивни усилия да интегрира Русия политически, икономически и обществено.

10. Мит:

"В разрез с предоставените по-ранни гаранции НАТО се разширява в постсъветското пространство и се стреми към приемане на Украйна, като по този начин накърнява руските интереси в областта на сигурността."

Западът имаше решаващ принос към запазването на руския статут на световна сила, като настояваше бивши съветски републики като Беларус, Украйна и Казахстан да предадат ядрените си оръжия на Москва. Като ясен знак за интеграцията на Москва в структурите за политика на сигурността през 1994 г. Русия получи постоянно място в Контактната група (Балкани), в която Москва сътрудничесе по всякакъв друг, но не и конструктивен начин и по-скоро се изявяваше, като блокираше решенията.

Упрекът на Путин, че въпреки дадените гаранции НАТО се разширява на Изток, е необоснован. Не е имало подобни споразумения или писмено задължаване. Балтийските страни, Полша и други бивши държави от Варшавския договор подадоха молби за членство в НАТО напълно суверенно. Русия не иска да признае подобен суверенитет на държави като Украйна, а изисква неутралитет, когато всъщност не става дума за вземане на решение между два блока, които си съперничат. Страховете на Русия, че е обкръжена от НАТО всъщност представляват само едно: те са проблем на руското възприятие. В главите на водещите руски политици и академици очевидно продължава да доминира картината за НАТО от времето на Студената война, когато Западният блок се противопоставяше на Москва. Това време отмина преди две десетилетия. В действителност НАТО би приветствала по-тясно съгласуване с Русия в политиката на сигурността. Русия всъщност вижда конкуренция и съперничество там, където фактически те не съществуват. Едва настъплението на Русия в Крим принуди НАТО да обърне поглед към Източна Европа, тъй като логиката на опитите за оправдание на действията в Крим би могла да се приложи и за страните-членки на НАТО с руски малцинства, като Естония и Латвия.

II. ИЗВОД И ПОГЛЕД НАПРЕД

Руската аргументация дава възможност да се идентифицират три опорни точки по отношение на съдържанието:

Първо: Централно място заема упрекът за нелегитимно правителство в Киев, което е дошло на власт чрез преврат и е доминирано от фашисти. Значи много малко зависи от Москва, централното правителство на Украйна да добие легитимност чрез нови избори. Дестабилизацията на Източна и Южна Украйна преследва точно тази цел, да се възпрепятства провеждането на редовни избори в цялата страна.

Второ: Москва използва мнимата дискриминация и заплахата над рускоговорящото население и населението от руски произход като повод да се представи за закриляща сила и директно или косвено да се намеси в събития в съседната държава и дори да ги направлява. В тази връзка руската страна подчертава исторически обусловената принадлежност на Украйна или части от нея към Русия. Държавният суверенитет на съседната държава принципно не се признава или се признава само частично.

Трето: Русия оправдава собствените си действия чрез упреци към Запада и по-специално към НАТО, че води антируска политика и системно застрашава нейните интереси в областта на сигурността. При това Русия изхожда от върховенство на собствените си интереси в постсъветското пространство над интересите на другите държави в региона.

С оглед на неблагоприятното за правителството на Путин политическо (протести по повод на изборите през 2012 г.) и икономическо развитие се налага впечатлението, че агресивните външнополитически домогвания на Русия в голяма степен са мотивирани вътрешнополитически. Анексирането на Крим помогна на Путин да добие невиждана до тогава популярност, след като през последните години беше подложен на нарастваща критика в собствената си страна. Руските политици могат да бъдат сигурни, че националистическите лозунги ще срещнат подкрепата на голямо мнозинство от руското население. Дори трябва да се приеме, че в момента политическият успех в Русия е немислим без националистически компонент.

Направлявани от държавата, собствената национална идентичност и култура все повече се дефинират чрез разграничаване от европейските ценности. Това

разграничаване обхваща въпроси от политическата система, политическата култура и основни ценности представи, като определени човешки права и принципа на правовата държава. В контекста на настоящата ситуация Москва всъщност има интерес само от провал на Украйна като държава, водена от сегашното проевропейско правителство в Киев, което Москва представя за нелегално, фашистко и неспособно, за да изглежда Русия толкова по-успешна. Точно такава е възприятието на онези украинци от руски произход, които в момента действително гледат с надежда към Москва, не за да търсят защита от етнически мотивирано подтисничество и изолиране. В много по-голяма степен те откликват на относителното икономическо предимство на Русия пред Украйна и не се чувстват представени от временното правителство в Киев. Ако Украйна - подобно на другите източноевропейски страни - все пак постигне успех, свързвайки се политически и икономически с ЕС, за Путин обратно ще възникне проблем поради факта, че руското население ще види в страна, толкова близка географски, етнически и културно като Украйна, алтернатива на неговия господстващ модел на управление. Правителството в Киев респ. самата страна може да има решаващ принос за стабилизирането на Украйна. Правителството трябва да положи много повече усилия за населението на Юг и на Изток в страната и да посрещне неговите притеснения и недоверие. В същото време то трябва да даде ясен знак, че в своите действия не се влияе от радикалните политически сили и приема всички етнически и езикови групи от населението като равностойни. На първо място това изглежда е въпрос на комуникация, тъй като цитираното от Русия системно дискриминиране на украинците с руски произход в действителност не се състои.

Също толкова важно естествено е решаването на належащите проблеми в икономическата и социалната сфера, както и борбата с вездесъщата корупция. Украинската икономика е съсипана в голяма степен от развитието през последните месеци, поради което продължава да се засилва натискът върху държавния бюджет на страната. Тук естествено трябва да се подчертае и необходимостта САЩ и ЕС да окажат подкрепа на Украйна. Спрямо Москва трябва неизменно да се подчертава, че политиката на Запада по отношение на Украйна не е насочена срещу Русия. Москва в крайна сметка трябва да приеме, че е длъжна да уважава териториалната цялост и суверенитета на Украйна.

ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ

- *Jana Puglierin: Wir dürfen die Annexion der Krim nicht einfach hinnehmen! DGAPStandpunkt. April 2014, Nr. 3. <https://dgap.org/de/article/getFullPDF/25178>*
- *Michael Martens: Vorschlaghammer gegen Pinzette. Die Vergleiche zwischen der Krim und dem Kosovo fallen nicht zu Russlands Gunsten aus. Frankfurter Allgemeine Zeitung. 17. März 2014.*
- *Sandra Tjong: Russland schafft Fakten. Die sieben wichtigsten Fragen zum Krim-Referendum. FOCUS-Online. 16. März 2014. http://www.focus.de/politik/ausland/putin-schafft-fakten-der-westen-diskutiert-die-sieben-wichtigsten-fragen-zum-krim-referendum_id_3679901.html*
- *CDU/CSU-Fraktion im Deutschen Bundestag: Die Ukraine-Krise: Von der Abspaltung der Krim bis zur Präsidentschaftswahl. <https://www.cdusu.de/spezial/krim-krise-ukraine-russland>*
- *Kiev International Institute for Sociology: The views and opinions of South-Eastern regions residents of Ukraine: April 2014. <http://www.kiis.com.ua/?lang=eng&cat=reports&id=302&page=3>*

АВТОРИТЕ

Яспер Айце

Референт за Руската федерация, Украйна, Беларус, Република Молдова, Южен Кавказ в Главен отдел "Европейско и международно сътрудничество" на фондация "Конрад Аденауер".

Михаел Глайхман

Следва политология в "Рейнски университет Фридрих Вилхелм" в Бон (бакалавърска степен "Политика и общество") и в "Калифорнийски университет" в Лос Анжелис, практикант в екипа "Политически диалог и анализи" на Главен отдел "Европейско и международно сътрудничество" на фондация "Конрад Аденауер".